

обединение и завърши с определен успех с акта на Съединението от 1885 г. Наред с това всички правителства се стремяха да опазят ролята на държавата като „Отечество - майка“, като метрополия, да не допуснат генационализация на оставените под чуждо владичество българи. Константин Стоилов - един от най-мъдрите български държавници, предупреждаваше: „Народното самосъзнание е нужно за съществуването на народа. То е неговата душа“³⁹.

Берлинският конгрес бе предписал, че определени и изтъкнати „нотабили“ ще изработят основния закон на страната. Принципът за изборността, който бе получил признание и гражданственост в предосвободженска България, бе отчасти наложен на руското държавно ръководство, натоварено с изработването на основния закон. В Учредителното събрание наред с лицата по право и по назначение преобладаваха депутатите, избрани пряко от народа. Нещо повече - там се отзоваха и представители от Източна Румелия, Одринско и Македония, избрани от местните общини и обществени настоятелства и макар че не бяха допуснати - поради протеста на Великите сили в събранието, участваха дейно в разискванията, макар и навън по Общонародния въпрос.

Основният закон, предписан за Княжество България от Берлинския конгрес, бе изработването на Органически устав - по подобие на органическия устав за остров Крит през 1869 г. По характер това е по-нисък разряд в познатите основни закони за европейските страни. Единодушно депутатите разискваха и приеха „Конституция“ - така, както беше предлагано и отстоявано в политическите програми на българското общество преди Освобождението. Както е известно, още реди други въпроси - за всеобщото и пряко изборно право, за свободата на съвестта, правото на сдружения, гражданските права - без разлика на вяра, произход и пр. бяха прокламирани и залегнаха в основите на Търновската конституция. Изследователите нашироко са изтъквали, че при изработването на първата конституция в България са взети за образец Белгийската, Румънската, Сръбската и др. конституции, използвани са достиженията на либералната руска юридическа наука, на европейската мисъл, но, по мое мнение, тези и реди други оформени възгледи на българското възрожденско общество, на ръководителите на българското национално-революционно движение са пренебрегвани.

Това ни дава основание без да робуваме на „свещения национален егоизъм“, да огледаме и разкрием и позитивните приноси на българската политическа мисъл във формирането на държавно политическата организация на българите, в съществуването и развитието на българската нация-държава.

Историческото познание не може да бъде обърнато само към миналото. То ни е нужно преди всичко за днешния ден, за идващия бъдещ свят.

Идеите за нацията и бъдещето на нациите-държави са въпроси, които са жизнено нужни на малки, но исторически народи като българския, но и на големи и с неголям исторически опит страни.

В изследването на американския професор Роберт Б. Рийч „Трудът на нациите“ (Как да се подготвим за капитализма на XXI век) - 1991, излязла и на български език през 1992 г., се поставя един глобален въпрос: дали „идеята за нация-държава като сбор от хора, споделящи известна отговорност за общото си благосъстояние е вече минало“⁴⁰. Трябва да се съгласим, че и в нашето съвремие отново на дневен ред не само в САЩ, но и в света, стоят въпросителните: имат ли бъдеще нациите, но и националните държави? Какви са преимуществата и недостатъците на нацията - държава и каква е перспективата на федеративните, конфедеративни държави? Какво ни готви идващото XXI човешко столетие?

Да се опитаме, макар и не в строг научен план, а по-скоро като прогностика да си отговорим на тези толкова актуални и толкова съществени въпроси.